

SVERIGES KRISEBEREDSKAB

Indhold

1. Kriseberedskab i Sveriges offentlige forvaltning.....	2
1.1 Forskelle på organiseringen af den svenske og danske offentlige forvaltning.....	2
1.2 Organisering af beredskabsopgaver i den svenske forvaltning	3
2. Case: Kriseberedskab hos Göteborg Kommune	8
2.1 Afdelingen for <i>Säkerhet och Beredskap</i>	8
2.2 Kriseberedskab i resten af kommunen	9

1. Kriseberedskab i Sveriges offentlige forvaltning

Denne rapport fokuserer på Sveriges beredskab for kriser, der opstår i fredstid. Sondringen mellem kriser i freds- og krigstid er relevant, da kriser som opstår i krigstid, udløser en anden respons med militær involvering, udvidet handlerum og skærpede prioriter.

Det svenske kriseberedskab er bygget på følgende tre principper¹:

- **Lighedsprincippet:** Offentlige opgaver skal ved krisehændelser i så vidt muligt omfang fungere normalt.
- **Ansvarsprincippet:** Den aktør som har ansvar for offentlig opgave ved normale forhold, har samme ansvar ved krisehændelser.
- **Nærhedsprincippet:** Krisehændelser skal håndteres der, hvor de indtræffer og af den offentlige myndighed med nærmeste ansvar og berøring.

Kriseberedskabet i den svenske offentlige forvaltning indebærer ikke blot, at forvaltningens egne funktioner skal fungere under en krise, men også en understøttelse af borgernes eget kriseberedskab. I Sverige anbefales borgere at være forberedt på kriser, der kan varer op til en uge, mens den danske anbefaling er at være forberedt på kriser af tre dages varighed.

1.1 Forskelle på organiseringen af den svenske og danske offentlige forvaltning

For at forstå hvem, som har ansvar for hvilke beredskabsopgaver, er det vigtigt først at bemærke, at den svenske offentlige forvaltning er organiseret på en lidt anderledes måde end den danske. Nedenfor beskrives de mest centrale forskelle:

- **Antal kommuner:** Der er flere kommuner i Sverige end i Danmark (290 i Sverige mod 98 i Danmark). De svenske kommuner dækker gennemsnitligt et større geografisk område, men har i gennemsnit færre indbyggere per kommune (ca. 36.400 i Sverige mod 61.000 i Danmark).
- **Antal regioner:** Sverige er opdelt i flere regioner end Danmark (21 i Sverige mod 5 i Danmark).
- **Statsligt organ på regionalt niveau:** I Sverige findes der 21 lensstyrelser (statslige forvaltningsenheder), som geografisk svarer til regionernes grænser. Lensstyrelsernes primære opgave er at sikre, at regeringens politiske mål implementeres med hensyntagen til regionale forhold. Derudover har lensstyrelserne ansvar for koordinering mellem kommuner, regioner og staten.
- **Kommunale og regionale opgaver:** Generelt varetager svenske kommuner og regioner samme opgaver som de danske. Der er dog forskelle: for eksempel står svenske kommuner for driften af gymnasiale uddannelser, og opgaver vedrørende natur og miljø

¹ MSB: [Det svenska civila beredskapssystemet \(msb.se\)](https://www.msb.se)

er delt mellem kommuner og staten. Fordelingen af opgaver er vigtigt i forhold til kriseberedskab, da ansvars- og nærhedsprincippet betyder, at den myndighed, der normalt har ansvaret for en opgave, også har ansvaret under en krise.

1.2 Organisering af beredskabsopgaver i den svenske forvaltning

I det følgende gennemgås organiseringen af beredskabsopgaver i Sverige. Først redegøres der for beredskabsopgaver på nationalt niveau, derefter for beredskabsopgaver i kommuner og regioner, og til sidst forklares beredskabsopgaverne, der ligger hos lensstyrelsen. [Tabel 3](#) viser en oversigt over beredskabsopgaver på nationalt, regionalt og kommunalt plan.

1.2.1 Beredskabsopgaver på nationalt niveau

Der er en række statslige myndigheder, som har opgaver indenfor det svenske kriseberedskab. Alle disse myndigheder kan ses i tabel 2. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* (MSB) er dog den centrale beredskabsmyndighed. MSB udvikler Sveriges overordnede beredskabsstrategi, koordinerer mellem offentlige myndigheder og støtter samt fører tilsyn af lokale myndigheder i deres håndtering af beredskabsopgaven². Blandt andet har MSB udviklet håndbøger til offentlige myndigheder med vejledning i deres ansvar for kriseberedskab indenfor deres opgaveområder. I tabel 1 ses MSB's håndbøger, som er målrettet kommunernes virksomhed³. Bemærk, at der inden for visse områder også kan være andre myndigheder, som bidrager til krisehåndteringen.

Tabel 1: Oversigt for MSB's krisehåndteringshåndbøger til kommunerne

Afløb	Drikkevand	Energiforsyning	Flyvepladser
Byplanlægning	Havne	Gennemførsel af valg	Det kommunale sundhedsvæsen
Kommunale bygninger	Kommunale gader	Kultur, fritid og events	Miljø- og helsebeskyttelse
Affaldshåndtering	Redningstjeneste	Folkeskoler og gymnasier	Socialområdet

Derudover har MSB en central rolle for kommunikation til Sveriges borgere om kriseberedskab. MSB driver hjemmesiden *krisinformation.se*, hvor borgerne kan finde information om det svenske beredskab og krisehåndtering. Hertil har MSB også ansvar for at støtte det civile kriseberedskab. For eksempel står MSB for udgivelsen af kriseinformations-pamfletten "*Når krisen eller krigen kommer*", som i 2018 blev genudgivet for første gang siden Den Kolde Krig og løbende blevet opdateret. Pamfletten indeholder vejledning om, hvordan borgerne skal forberede sig og agere under kriser og krig. MSB står også for den årlige *beredskabsuge*, hvor MSB, i samarbejde med lokale myndigheder, foreninger, skoler, virksomheder og andre aktører,

² [Strukturreform av krisberedskap och civilt försvar \(msb.se\)](#)

³ Håndbøgerne kan findes via følgende link: [Kommunala verksamheter \(msb.se\)](#)

arrangerer aktiviteter med det formål at styrke det civile kriseberedskab. På nationalt niveau findes desuden særlige redningstjenester for hav, luft og fjeld.

Tabel 2: Alle statslige myndigheder med beredskabsopgaver

Affärsverket Svenska kraftnät	Läkemedelsverket	Statens energimyndighet
Arbetsförmedlingen	Länsstyrelserna	Statens jordbruksverk
Bolagsverket	Migrationsverket	Statens servicecenter
Domstolsverket	Myndigheten för digital förvaltning	Statens skolverk
E-hälsomyndigheten	Myndigheten för psykologiskt försvar	Statens veterinärmedicinska anstalt
Energimarknadsinspektionen	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	Strålsäkerhetsmyndigheten
Finansinspektionen	Naturvårdsverket	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
Folkhälsomyndigheten	Pensionsmyndigheten	Säkerhetspolisen
Försäkringskassan	Polismyndigheten	Trafikverket
Kriminalvården	Post – och telestyrelsen	Transportstyrelsen
Kustbevakningen	Riksgäldskontoret	Tullverket
Lantmäteriet	Sjöfartsverket	Utbetalningsmyndigheten
Livsmedelsverket	Skatteverket	Åklagarmyndigheten
Luftfartsverket	Socialstyrelsen	

Kilde: Forsvarshögskolan: Förutsättningar för krisberedskap och totalförsvar i Sverige, 2023

1.2.2 Beredskabsopgaver hos kommuner og regioner

I henhold til de tre principperne for beredskab har kommuner og regioner ansvar for, at deres kerneopgaver fungerer, selv under en krise. Det er lovbestemt, at kommuner og regioner skal⁴:

⁴ Riksdagen: [Lag \(2006:544\) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

- Udføre **risiko- og sårbarhedsanalyser** for at identificere, hvilke kriser deres virksomhed er sårbare overfor. Der udarbejdes nye risiko- og sårbarhedsanalyser ved hvert kommunal-/regionsvalg. Udarbejdningen af risiko- og sårbarhedsanalyser er en 'bottum-up' proces – det vil sige at analyserne udarbejdes lokalt på de forskellige kommunale/regionale institutioner (skoler, plejehjem, sygehuse) og derefter rapporteres op i systemet.
- Udvikle **planer for håndtering af krisehændelser**.
- **Uddanne og øve personale** i håndtering af krisesituationer.
- Have et **krisehåndteringsudvalg** (kriseledningsnævn) bestående af politikere fra kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, der kan træffe beslutninger under en krise⁵. Det er op til de enkelte kommunalbestyrelser og regionsråd at bestemme, hvilke politikere der sidder i udvalget, samt hvilke beføjelser udvalget præcist har⁶.

Kommuners og regioners krisehåndtering overvåges af staten, og de har pligt til at indrapportere deres risiko- og sårbarhedsanalyser samt dele centrale informationer under en krise med lensstyrelsen og andre statslige myndigheder.

Regionerne kræves desuden at have en katastrofemedicinsk beredskabsplan. Dette indebærer bl.a. planlægning af hvilke funktioner, der skal kunne opretholdes under en alvorlig krisehændelse, hvilke ekstra lokaler som kan inddrages, hvilket personale mm. Hos regionerne er der også en *tjenesteperson i beredskab* (også kaldet TiB), hvilket betyder, at der på alle tidspunkter af døgnet og alle dage i året, er en person som kan kontaktes. TiB har til ansvar at initiere det indledende krisehåndteringsarbejde⁷.

Flere kommuner har udarbejdet planer for oprettelse af såkaldte tryghedspunkter under en krise. Tryghedspunkter er steder såsom skoler, brandstationer eller lignende, hvor borgere kan søge hen under en krisesituation for at få information, varme, drikkevand eller andre nødvendige ressourcer, afhængigt af krisens karakter⁸. Mange kommuner har også nedsat en enhed, som kan yde psykisk og social støtte til kriseramte borgere. Sammensætningen af disse enheder varierer, men de består typisk af repræsentanter fra politiet, socialvæsenet, sundhedsvæsenet, skoler, kirken og frivillige organisationer⁹.

1.2.3 Beredskabsopgaver hos lensstyrelser og civilområder

Lensstyrelsens rolle i det svenske kriseberedskab er at koordinere krisehåndtering i lenets område – både før, under og efter en krise. Dette indebærer at lensstyrelser koordiner krisehåndtering mellem regionen, kommuner, myndigheder, organisationer og private virksomheder i området.

⁵ MSB: [Kommunens krisberedskap \(msb.se\)](https://www.msb.se/kommunens-krisberedskap)

⁶ Krisinformation: [Kommuner - Krisinformation.se](https://www.krisinformation.se/kommuner)

⁷ Forsvarshögskolan: Föresattningar för krisberedskap och totalförsvar i Sverige, 2023

⁸ Krisinformation: [Trygghetspunkter - Krisinformation.se](https://www.krisinformation.se/trygghetspunkter)

⁹ Krisinformation: [Stöd vid händelser - Krisinformation.se](https://www.krisinformation.se/stod-vid-handelser)

Desuden har lensstyrelser ansvar for at støtte kommuners og regioners forberedende arbejde med krisehåndtering, herunder udviklingen af risiko- og sårbarhedsanalyser, og fører tilsyn med disse aktiviteter. Lensstyrelse har ydermere ansvar for, at der i krisesituationer er sammenhæng i den information, som kommunikeres til borgere og medier, samt ansvar for at implementere og prioritere statslige krisebidrag¹⁰.

Hos lensstyrelserne skal der også et krav om at have en TiB. Tjenestepersonen i beredskab har til ansvar at initiere det indledende krise håndteringsarbejde i at opdage, verificere, alarmere og informere om alvorlige kriser i regionen¹¹. Hos lensstyrelsen ligger også redningstjenesten for kernekraftsulykker.

Tabel 3: Beredskabsopgaver i den svenske offentlige forvaltning

Geografisk niveau	Myndighed	Beredskabsopgaver
Nationalt niveau	Regeringen og en række statslige myndigheder - MSB er den mest centrale statslige myndighed for krisehåndtering.	MSB - Udforme overordnet beredskabsstrategi - Støtte og tilsyn til lokale myndighed - Borgervendt kommunikation Statslig redningstjeneste - Sø-, luft- og fjeldredninger
Regionalt niveau	Lensstyrelser	Ansvar for koordinering før, under og efter krisen mellem myndigheder, regionen og kommuner i området, organisationer og virksomheder. Støtte og føre tilsyn med kommuner og regioners forberedende arbejde med krisehåndtering f.eks. udviklingen af risiko- og sårbarhedsanalyser. Ensrette krisekommunikation i området Tjenesteperson i beredskab Redningstjeneste for kernekraftsulykker

¹⁰ Länsstyrelsen Stockholm: [Krisberedskap | Länsstyrelsen Stockholm \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/krisberedskap/)

¹¹ Länsstyrelsen Värmland: [Tjänsteperson i Beredskap \(TiB\) | Länsstyrelsen Värmland \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/varmland/tjansteperson-i-beredskap-tib/)

	Regioner	Udvikle risiko- og sårbarhedsanalyser for virksomhed. Udvikle plan for krisehåndtering. Uddanne og øve personale i krisehåndtering. Katastrofemedicinsk beredskab Tjenesteperson i beredskab
Lokalt niveau	Kommuner	Udvikle risiko- og sårbarhedsanalyser for virksomhed. Udvikle plan for krisehåndtering indenfor virksomhed Uddanne og øve personale i krisehåndtering. Kommunal redningstjeneste - Brand, trafikulykker, kemikalieudslip, skovbrande. Drikkevandsforsyning Evt. - Krisestøtte til berørte personer - Tryghedspunkter

2. Case: Kriseberedskab hos Göteborg Kommune

I dette afsnit gives et konkret eksempel på Sverige kommunale kriseberedskab med udgangspunkt i Göteborg Kommune.

Göteborg Kommune er valgt, da den på flere parametre ligner Aarhus Kommune, og derfor kan forventes at møde lignende krisesituationer og udfordringer ved krisehåndtering. For det første er begge kommuner de næststørste i deres respektive lande, hvilket betyder at de står overfor lignende udfordringer i forhold til at håndtere store befolkningsgrupper under kriser f.eks. evakuering og kommunikation med borgere. Dog er Göteborg Kommune betragteligt større end Aarhus Kommune med et samlet indbyggertal på 604.616 (2023, december). Det samme gælder for antallet af ansatte i kommunen, som i Göteborg Kommune ca. er 60.000 ansatte mod ca. 28.000 ansatte i Aarhus Kommune¹². For det andet ligger begge byer ved vandet og er derfor udsat for lignende klimarelaterede risici såsom oversvømmelser og storme. Desuden udgår Göteborg som venskabsby til Aarhus Kommune en oplagt samarbejdspartner på længere sigt.

Casebeskrivelsen er primært baseret på et interview med Filip Lundgren, som er afdelingslederen i *Säkerhet och Beredskap* – en afdeling med særskilt fokus på kriseberedskab. I processen var der også kontakt til Emma Sjöberg som arbejder i *Demokrati og Medborgarservice*, som udviste interesse for erfaringsudveksling på området.

I følgende redegøres først for organiseringen og beredskabsopgaver i afdelingen *Säkerhet och Beredskap*, og dernæst for kriseberedskabet i resten af kommunen.

2.1 Afdelingen for *Säkerhet och Beredskap*

Afdelingen for *Säkerhet och Beredskap* (SB), som Filip Lundgren er afdelingsleder for, ligger under *Statsledningskontoret*. Statsledningskontoret har kommunaldirektøren som øverste chef og har til opgave at organisere samt koordinere de andre forvaltninger og sørge for at kommunalstyrelsens vedtagelser træder igennem. Derfor kan statsledningskontoret sammenlignes med Borgmesterens Afdeling i danske kommuner med udvalgsstyre. Statsledningskontoret tager sig også af komplekse opgaver som har indvirkning i flere forvaltningsområder – heraf kriseberedskab. SB er en underafdelingen til Utveckling och Hållbarhet (Udvikling og Bæredygtighed), som også varetager opgaver indenfor samfundsudvikling, innovation og tryghedsskabende initiativer.

SB's hovedformål er at støtte, organisere og koordinere de kommunale forvaltningers og institutioners kriseberedskab før og under kriser. Dets ansvarsområde omfatter både kriser i freds- og krigstid. Afdelingen har 16 fuldtidsansatte, men antallet af ansatte forventes at stige grundet øget fokus og prioritering af beredskab efter Ruslands invasion af Ukraine.

¹² Aarhus Kommune: [Den attraktive arbejdsplads \(aarhus.dk\)](https://aarhus.dk)

SB har en bred opgaveportefølje, der omfatter understøttelse af det civile beredskab, som f.eks. medarrangør af beredskabsugen og informationssider om kriseberedskabet på nettet¹³, samt information- og cybersikkerhed, herunder sikkerhedsgodkendelser. Derudover hjælper SB politikere med at håndtere trusler og hadbeskeder. SB understøtter de kommunale forvaltninger og institutioners arbejde med udarbejdelse af risiko- og sårbarhedsanalyser. SB indsamler risiko- og sårbarhedsanalyserne og udformer derefter en samlet analyse for kommunen¹⁴ samt overordnede analyser for områder såsom skole- eller plejeområdet. Disse analyser sendes derefter videre til relevante statslige myndigheder. Desuden skal analysen for hele kommunen godkendes politisk. Afdelingen har også en defineret TiB, som kan kontaktes døgnet og året rundt.

Ved kriser har SB ansvar for 1) at initiere samarbejds møder med deltagere fra lensstyrelsen, regionen, politiet m.fl., og 2) at alarmere relevante aktører. Alarmering af relevante aktører indebærer f.eks., at ved en skududveksling, hvor politiet efterfølgende har blokeret en række veje, er det SB's ansvar at overveje, hvilke relevante aktører der skal informeres om dette. For eksempel kan hjemmeplejen være blokeret fra at nå ud til sine borgere, eller en nærliggende skole skal informeres. Det vil typisk være TiB'en som gør det indledende krisehåndteringsarbejde.

2.2 Kriseberedskab i resten af kommunen

I Göteborg Kommune findes der 22 forskellige forvaltningsafdelinger, som alle kan ses i tabel 4. I overensstemmelse med beredskabsprincipperne håndteres kriser lokalt, og kommunens forvaltninger samt institutioner har ansvar for eget kriseberedskab og at kunne opretholde deres funktioner under kriser. Dette indebærer at institutionerne selv udvikler planer for krisehåndtering og uddanner personalet i krisehåndtering.

Opgaven med at kommunikere til borgerne under en krise afhænger af krisens karakter. For eksempel, hvis der opstår et problem med vandforsyningen, har det pågældende vandværk i udgangspunktet ansvar for håndtering af problemet samt for at informere de berørte borgere.

Som nævnt tidligere har den enkelte kommunale institution eller virksomhed også selv ansvar for udviklingen af risiko- og sårbarhedsanalyse, som foretages efter hvert kommunalvalg. Det er et krav, at man forholder sig til cyberangreb og oversvømmelser i analysen, som ifølge Filip Lundgren er de største trusler mod kommunens sikkerhed. De fleste større kommunale institutioner (f.eks. skoler og plejehjem) har også en TiB, som på alle tidspunkter kan kontaktes i tilfælde af kriser. Dette er dog ikke et 'skal', men et 'bør', ifølge Filip Lundgren.

Kriseberedskabsopgaver hos Borgerservice

¹³ Se informationsside om kommunens kriseberedskab: [Om säkerhet och beredskap - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/om-sakerhet-och-beredskap) og civilt beredskab: [Krisberedskap - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/krisberedskap)

¹⁴ Se Göteborg Kommunes risiko- og sårbarhedsanalyse for 2023 her: [Göteborgs Stads risk- och sårbarhetsanalys \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/goteborgs-stads-risk-och-sarbarhetsanalys)

Der ligger ikke nogen direkte beredskabsopgaver hos Borgerservice i Gøteborg Kommune, men Filip Lundgren fortæller, at Borgerservices rolle i krisehåndtering er kommunikation med borgere. Hertil er Borgerservice begyndt at fokusere på, hvordan information kan deles med borgere, hvis internettet går ned. Borgerservice er også med i afholdelsen af de årlige *beredskabsuge*, og har tidligere arbejdet med konceptet 'borgerguides', hvor borgerservice-medarbejder har været fysisk til stedet i belastede boligområder, hvor borgere fysisk kan henvende sig med spørgsmål.

Tryghedspunkter

Gøteborg Kommune arbejder i øjeblikket på at etablere tryghedspunkter til brug ved krisesituationer, men planen er endnu ikke færdiggjort. Det er dog planlagt, at 16 tryghedspunkter skal kunne oprettes på skoler, i sportshaller og lignende faciliteter, når kriser rammer. Ansvar for tryghedspunkterne og bemanningen vil sandsynligvis blive tildelt enten Stadsfastighetsförvaltningen eller Socialförvaltningen.

Kriselager

Filip Lundgren fortæller, at der på nuværende tidspunkt ikke eksisterer nationale krav til kommuners fødevarerbeholdning. Det er dog blevet foreslået at indføre et nationalt krav, som vil pålægge svenske kommuner og regioner at kunne opretholde alle samfundsvigtige funktioner i to uger uden ekstern hjælp i tilfælde af ekstreme krisesituationer. Dette vil bl.a. indebære at plejehjem, børnehaver og skoler¹⁵ i Gøteborg Kommune skal have mad på lager, som kan række til to uger. Kravet er forslået til at træde i kraft i 2027 med 5 år for myndighederne til at opbygge deres lager¹⁶. Nogle kommuner har allerede fokus på opbygning af fødevarerlager. Uppsala kommune har fødevarerlager bestående af både frisk og frysetørret mad, som rækker til en uge¹⁷.

Tabel 4: Gøteborg Kommunes forvaltningsafdelinger

Arbetsmarknad och vuxenutbildning	Intraservice	Stadsfastighetsförvaltningen
Demokrati och medborgarservice	Kretslopp och vatten	Stadsledningskontoret
Exploateringsförvaltningen	Kulturförvaltningen	Stadsmiljöförvaltningen
Förskoleförvaltningen	Miljöförvaltningen	Utbildningsförvaltningen
Förskoleförvaltningen	Regionarkivet	Valnämnden

¹⁵ Børn tilbydes gratis mad i svenske børnehaver og skoler, hvorfor fødevarerlager også skal have kapacitet til at levere mad til disse.

¹⁶ Dagens Samhalle: [Ny lag för kommunal krisberedskap föreslås 2027 - Dagens Samhälle \(dagensamhalle.se\)](https://dagensamhalle.se)

¹⁷ SVT Nyheter: [Här är Uppsalas hemliga lager med mat – för kriser och katastrofer | SVT Nyheter](https://www.svt.se/nyheter/hall/upp-sala)

Grundskoleförvaltningen	Socialförvaltningen	Äldre samt vård- och omsorgs- förvaltningen
Idrotts- och förenings- förvaltningen	Stadsbyggnadsförvaltningen	Överförmyndarnämnden
Inköps- och upphandlings- förvaltningen		